

ה ה ת ק פ ד ה

על ירושלים וסביבתה.

קדושי ירושלים.

1. בן שמעון	13. מאיר אפלבויס
2. יוסף רוטנברג	14. סרנינט גודל (נורקה) יודלבוין
3. יהודה רוטנברג	15. נחמן סנל
4. מנחם סבלני	16. משה ברנדס
5. ה. וינר	17. הנה סלינשוילי
6. אליהו ששון	18. יעקב־ליב דימנשטין
7. יעקב מוכר דנים	19. ראובן וואלפא
8. זנחם וולמן	20. אליהו רייטן
9. משה חנורי	21. אליהו וילנאי
10. משולם שוילי	22. יעקב לב
11. מרדכי בן־מנשה	23. שמואל ננני
12. שלום בן־זכריהו	

גלוי דעת ועד העיר ליהודי ירושלים.

ועד העיר ליהודי ירושלים פונה לכל העולם התרבותי בגלוי דעת זה; בכל האמון שאנו רוחשים לבריטניה הגדולה ולמסורת של רגש היושר שלה, עלינו לציין בצער רב, כי עיר קדשנו, ירושלים הקדושה לעם ישראל כלו ולכל עמי התרבות, היתה זה שלש פעמים במה למחוזות דמים בימי שלטונה של בריטניה שעליה הוטלה השליחות הגדולה לעזור לעם ישראל בבנין הבית הלאומי כמולדתו.

בשם כל יהודי ירושלים שהיו עדי-ראיה למאורעות המעציבים האלה, נשאו בסבל תוצאותיהם הקשות, הננו מודיעים גלוי, כי רק רפיון הידים מצד ממשלת הממשלה וחוסר ההכרה במלוי תפקידם, יצרו את האפשרות למאורעות הדמים האלה. אותם המפקדים אשר במקרה או שלא במקרה עמדו בראש הממשלה בזמן מאורעות הדמים בשנת 1921, והם עמדו בראש הממשלה גם בימי מאורעות האחרונים.

ההכנות שקדמו למאורעות היו ידועות גם לתושבים וגם לממשלה. האט-אוספירה היתה רוויה משטמה שעוררו בודון מסיתים מחוגים ידועים, שקראו באפן גלוי לטבח, הרס ואבדון. באי כחנו העירו את תשומת לב הממשלה על הסכנה המרחפת על ראש הישוב ודרשו לקדם את פני הרעה בעוד מועד. על כל הדרישות האזהרות האלה ענתה הממשלה יום אחד לפני פרוץ מאורעות הדמים, שהיא אחראית על המצב ושהשלום הצבורי לא יופרע. תשובה כזו קבלו באי כח לשכת מסחר מאת מפקד המשטרה מר סנדרס ביום הדמים שעות מספר לפני התפרצות מאורעות.

ביום הששי נהרו המונים מן הכפרים הערבים מזוינים באלות, פגונים וגם נשק חם לעיני המשטרה, ושום פעולה לא נעשתה מצד הממשלה לפרוק מעליהם את נשקם, למרות שהתפרצות הבלבולים כבר היתה די ברורה, ואמנם כעבור שעות מספר נתברר, כי כל הבטחותיה של הממשלה היו משוללות כל יסוד ודיא עצמה הודיעה לבאי כחנו שפנו אליה לעזרה, שהיא חסרת אונים לעצור בעד הרעה.

התנפלויות פראיות, מאורגנות ומזוינות פשטו כשואה על עירנו מכל עבריה, סמן להכנה מאורגנת של מאורעות הדמים האלה תסמן העובדה שהבלבולים והתנפלויות פרצו ברגע אחד בכל פנות ירושלים וסביבותיה. לעיני השמש ולעיני הממשלה הרגו, טכחו והחריבו עבודת תרבות ויצירה והושקעה במשך דורות, עשרות צעירים, זקנים, נשים וטף הומתו באכזריות ונפ-

צעו פצעים אנושים בירושלים—זו העיר המשמשת סמל השלום העולמי—בידיים אכזריות. רבים מהם במיתות משונות. אחרי ענויים, נקור עיניים ומעשי אונס נתעבים. רב ישיש אחד ואשתו נשרפו חיים. בתי כנסיות וספרי תורה דוקדושים חוללו ונשרפו. ואלמלא יהודי ירושלים שמסרו את נפשם על הגנת עיר דוקדוש והמחוזות. היו חוזרים ובאים על ירושלים ימי טיטוס בכל מוראותיהם וזועזועתיהם ורק הודות למסירות נפשם של יהודי ירושלים ניצל כבוד העיר הקדושה.

יש צורך לציין כי גם השכונות שבקצות העיר. כגון תלפיות, מקור חיים וכו' עזבו את בתיהם רק על פי דרישות הממשלה. ולמרות שהיא קבלה על עצמה את האחריות על הרכוש היו שם אחיכ מעשי שוד ובוזה במדה מבהילה. חרפת ירושלים ברפינה של הממשלה שמשה אות לכל שואפי הדם שבארץ שהתחילו בהתנפלות כללית על כל הנקודות היהודיות וביחוד דו"א גרמה לטבח הדמים המעורר זועה ובלהות שנעשה בעיר האבות חברון.

בעירנו נמצאים כיום אלפי פליטים שנמלטו מבתיהם בעירום ובחוסר כל ושכל רכושם נמסר לבו ולמשסה החיים הכלכליים נהרסו עד היסוד ורבבות נפשות שהתפרנסו קודם מיגיע כפם. באו כיום עד ככר לחם. וכדי להשיב את החיים למסמולם הרגיל. אנו דורשים את הדרישות דלקמן:

(א) להחזיר תיכף ומיד בכל האמצעים את הבטחון הצבורי.

(ב) להעניש את מחוללי המאורעות ולהטיל את תשלום הנזקים על אותם הכפרים שהשרתפו בשוד ובבוזה.

(ג) להעמיד לדין את פקידי הממשלה האחראים על המצב.

(ד) היות ונתברר כי המשטרה בהרכבתה כיום אינה יכולה למלא את תפקידה בשמירת הבטחון הצבורי. אנו דורשים לארגן מחדש את כחות המשטרה באופן שנוכל לבטוח בה במלוי תפקידיה.

אנו דוחים בשאט נפש את כל העלילות שהופצו ע"י העתונות הערבית בקשר עם ענין הכתל-המערבי. מעולם לא היתה לנו שום כונה לפגוע במקומות הקדושים לאיזו עדה שהיא. אולם אנו דורשים יחס של כבוד גם למקומות הקדושים שלנו ושמירת זכויותינו ההיסטוריות עליהם. ובטוחים אנו כי כל העולם הרצובתי יכיר בצדקת דרישתנו זו.

ועד העיר ליהודי ירושלים.

התחלת ההתקפה:

ההתקפה רחפה באוירה של ירושלים ימים רבים לפני המאורעות. האטמוספירה היתה רוויה משטמה ומדי פעם בפעם נשמעו איומים כלפי היהודים ואזהרות לימים הנוראים...

מוסדות הישוב העירו בעוד מועד את תשומת לב הממשלה על הסכנה המרחפת ודרשו ממנה לקדם את פני הרעה ותשובת הממשלה היתה כי היא שולטת במצב והיא אחראית על המצב והבטיחה שהשלום הצבורי לא יופרע. ביום הששי י"ז מנ"א תרפ"ט, התחילו מאז הבקר המוגני פלחים מן הסביבה לנהור לעיר העתיקה כשהם מזוינים כשהם מבינים בנשק חם ובנשק קר וזה לעיני השלטון. רב הערבים לא נכנסו למסגד עומר אלא הסתובבו בהמוניהם כסמטאותיה של העיר העתיקה ויתישבו בבתי הקפה הערביים. מדי פעם בפעם שאלו הערבים את העוברים והשבים על השעה המדויקת... באפן גלוי אימו זוכי-אדם אלה שבשעה האחת יתחילו בפעולה. אחד לשני הראה את כלי זינו - במעמד המשטרה ואיש את נשק רעהו הלל או גנה...

כל החנויות של היהודים בעיר העתיקה היו סגורות ובעליהן התכנסו בכתייהם מצפים בחרדה להתחלת ההתקפה האיומה.

מצד הממשלה לא נעשה כל נסיון להחרים את הנשק מידי הרוצחים ואף לא לפזר את ההתקהלויות הבלתי חוקיות הללו ולא בלי צדק שמש דבר זה לאשור הבטחות המנהיגים לגדודי הפורעים כי "אלדולה מענא" (הממשלה עמנו) וכי דם היהודים מותר הוא...

אילו העמידה הממשלה משמרות ליד הדרכים המובילות לירושלים והיתה מפרקת את הנשק מן הערבים ומפזרת את ההתקהלויות הבלתי חוקיות ובעיקר היתה שולחת משמרות מזוינים למקום ההתקהלויות, כי אז אולי לא היה קורה דבר בירושלים ואולי לא היה בא האסון הנורא על יתר חלקי הארץ. בירושלים היתה ההתחלה והיא שמשלה למופת לכל המקומות האחרים בארץ. הממשלה לא מלאה את חובתה למניעת ההתקפה וגם לא דכאה אותה מהתחלתה ודבר זה שמש להם למופת...

ההתנפלות ברחוב יפו.

בשעה 12 וחצי אחה"צ התחילו הערבים יוצאים מן העיר העתיקה וחלק מהם כ-200 בערך יצאו דרך שער יפו ומיד התחילו להתנפל על היהודים העוברים ושבים שלא נכלאו בבתייהם על סמך הבטחותיה של הממשלה. על יד משרד הדאר המרכזי נפצעו:

הד"ר סטפן ויזל (בסכין): מר ריטן (מת אח"כ מפצעיו), מר א. בן-אבי ועוד מספר גדול של יהודים שהלכו לבטח בדרך המלך... יהודי אחד נפל פצוע לרגלי של שוטר בריטי והלה לא זו אפילו ממקומו. הפורעים המשיכו את דרכם ברחוב יפו וכשהגיעו למגרש הרוסים (מקום שם נמצאת המפקדה הראשית של המשטרה) פוזרו ע"י המשטרה מבלי שתאסרם ומבלי שתפרק את נשקם.

מוסרים כי מושלה של ירושלים מר קיטרוטש היה נוכח בשעת התחלת ההתנפלות וראה בראשית תצלוליהם של הפורעים.

דבר ההתנפלות הראשונה הזאת התפשט כמהירות הבזק בכל שכונות ירושלים ומיד פסקו חיי המסחר והתושבים התאספו בבתיהם וצעירי ישראל עמדו על משמרותיהם להגן על נפשם ועל נפש בני עמם.

באותו זמן התחילה התקפת הערבים על רב השכונות היהודיות שנמצאות בקצות העיר או בקרבת שכונותיה הערביות של ירושלים.

בשכונת הגורג'ים.

אשערה 12 וחצי הרזנפל המון ערבי במספר עצום על השכונה. הם חדרו לבתים והתחילו להרוג, לשדוד ולשרוף. ביריה נהרג משולם שוילי ותנה סלגשוילי ובנה הקטן שהיה על ידיה את הילד הרגו אחרי שנקרו את עיניו. כשבזו את כל הבתים נכנסו לבית הכנסת קרעו את ספרי התורה את הארון ואת הפרכות ואת השאר החריבו. אליהו ששון שגר בקרבת בית הכנסת נכנס להציל את ספרי התורה ונהרג מיד ע"י הפורעים.

מלבד משולם שוילי, חנה סלגשוילי, אליהו ששון הנזכרים נהרגו שם יעקב בן שמעון, ראובן וולפא (מת מפצעיו) ה' וינר (יהודי מאנגליה) מנחם סבלני ושמואל גנני (מת מפצעיו).

המתנפלים לא הסתפקו בשחיטה זו ובשבת ב 6 בבקר ניסו שוב להתנפל לתוך השכונה. אולם מתי מעט עמדו והגנו על השכונה וירו במתנפלים. אחד מהמתנפלים נהרג. השני נפצע והשאר ברחו.

במוצאי שבת התחדשה ההתנפלות על השכונה שרוב רזושכיה יצאה. לאחר שהמתנפלים המטירו יריות על השכונה התפרצו לתוכה ויציתו 4 בתים ואת בית הכנסת. המשטרה לא הרשתה ליהודים להציל את ספרי התורה של השכונה (הנודעים בעתיקותם וחשיבותם) והם נשרפו.

במאה שערים.

בשתיים אחה"צ התחילה ההתקפה על שכונת מאה שערים. מן השדות שמאחורי השכונה התחילו מתקרבות קבוצות קבוצות של הערבים מזוינים. קבוצה

אחת באה מצד שער שכס. בהתנגשות הראשונה בין ההמון ובין קבוצת הצעירים היהודים שבאה לחסום את הכניסה לשכונה. היו יריות לרוב והמון הערבים נהדף. היו פצועים משני הצדדים.

קבוצות אחרות של צעירים יהודים קדמו את פניהם של הערבים אשר התנפלו מצד השדות וגם כאן הצליחו להדוף את התוקפים. היו גם קרבנות. במקום הזה ירו גם השוטרים בערבים המתנפלים.

בסנהדריה.

במקום זה מאחורי שכונת הבוכרים התנהל הקרב הקשה ביותר והזרות להגנתו המוצלחת ניצל חלק גדול מהעיר.

ביום ו' ב-12:30 אח"צ התפרצו ערבים מהכפרים בית חנינה וליפתה לשכונת סנהדריה שברו שמשות ודקרו ג'ורגי זקן. במקום נמצאו 5 תושבים מזוינים ו-4 שוטרים ערבים מזוינים במקלות. מסבה זו לא פעלו גם התושבים המזוינים. כעבור חצי שעה באו עוד שוטרים והדפוס. ב-5 נוספו כוחות הגנה עד 15 איש. 9 שוטרים ביניהם 2 יהודים תחת פקודת סרג'נט ערבי המקום נחלק ל-5 נקודות. סודרו חפירות. סוללות של אבנים והוכנו פחים עם חול (מחוסר שקים). ב-9 בערב פתחו דו'ערבים באש מצד העמק ומצד ההרים הגובלים עם ליפתה. דומשטרה ענתה ביריות. ב-9:30 נמצאה כל הסביבה תחת מטר כדורים. דיריות נמשכו עד חצות. מ-12 עד 5 בבוקר היה שקט. אולם הסרג'נט הערבי הזהיר כי הערבים רגילים לתקוף בדמדומי השחר. ובאמת ב-5 התחילה אש חזקה מההרים. משני צדדים. מצד ליפתה ומצד בית חנינה. הערבים התקרבו בשרשרת צבאית ולפי כל תכסיסי מלחמה מזוינים ברובים מהמין הכי משובח. בערך 100 במספר. ניתן להם לגשת עד 300 מטר. התלקח קרב ואש היריות גמסכה בהפסקות קטנות וגדולות עד 11 לפה"צ. הערבים מצד ההרים שמרו על רחוב השכונה ומי שעבר בו הותקף מיד במטר כדורים. במשך יום השבת התברר. שהשכונה היא המפתח לשאר השכונות העבריות הסמוכות (בוכרים. בית ישראל. מאה שערים) לכן תקפו הערבים במרץ את המקום הזה. במשך כל היום שמענו צפצופים וחוצצורות בעמק ועל ההרים. סימן מובהק שהערבים התכוננו להתקפה גדולה. ב-2 אח"צ הודיעו משכונת הבוכרים שבבית בן 2 קומות מול מגרש המכבי הנקרא בית המופתי. מתאספים ערבים. הם נגשים במכוניות גדולות ונכנסים לגן. לפי השערת התלשבים. התאספו כבר כ-300 איש. נשלחו שני רצים העירה. לדרוש עזרה. 20 איש נוספים 10 רובים ומכונית יריה. עזרה באנשים ובנשק לא באה. בהנהלת דו'שוטרים חל' שנוי. בראשם עמד קורפורל יהודי וגם נוספו עוד 2

שוטרים יהודים. אחרי התשובה השלילית מהעיר, היה בדעת רבים לעזוב לגמרי את המקום, אולם החלט להחזיק מעמד וגוספו עוד 5 אנשים בלי נשק. במוצ"ש ב-9 תפשה ההגנה את ההר. שעל יד המשתלה וסדרו שם את הנקודה. בכל רגע היו מוכנים להתקפת הערבים. ב-10 הגיעו לשכונה הסרג'נט בן-זאב עם 4 רוכבים. מהם 2 יהודים. בואם של אלה עודד בהרבה את כל הגנת המקום. ב-10:30 התחילו היריורת מצד הערבים. כל השכונה היתה שרויה בדממה. חכו שיתקרבו יותר. כעבור כמה רגעים נשמעו דוֹצֵעֵקוֹת שלהם: הוּו על יאהורו והמון רב התחיל להתקרב בחושך הראשון ירה הסרג'נט ומאותו רגע דחתיל חילוף ירורת חוק. שנמשך עד 1 בלילה. ומאו עד הבוקר היה שקט.

ביום א' ב-8 בבוקר הופיע סרג'נט של המשטרה הבריטית שישב במחנה למעלה ושאל על תוצאות הקרב. הוא ירד בלילה 2 שוטרים לעמק ובשובו אמר: כי יש הרוגים רבים.

ב-10 ניסו הערבים לתקוף עוד פעם, אולם נהדפו אחי חצי שעה. לפנות ערב יצאו 7 אנשים לתור את הסביבה. הם שבו ביום ב' בצהריים.

מיום ב' בערב עד יום ד' בבוקר היו חילופי יריות קטנות עם בודדים שניסו לעבור דרך העמק העירה. ביום ד' בבוקר ניסו 2 לגשת אל השכונה אחרי קריאת דזוטרים הרגילה: "לעמוד" התחילו לברוח. כ-50 ירורת נשלחו אחריהם, אחד נהרג ואחד נפצע. ביום ד' בלילה הגיע לשכונה דוצבא הבריטי. 7 חילים ומכונת ירידה.

הרהתנפלות על "בית וגן"

(מפי אחד התושבים)

ביום ו' בצהריים עברו על יד ביתנו 12 ערבים וזרקו אבנים על אמי. יצאתי אליהם ומיד ברחו. אני מכיר אותם ויודע ארץ שמותיהם. אח"כ הלכתי לטלפן ממאפירת אנגל העירה שישלחו לנו עזרה. היה זה בזמן שערבים מזוינים מסביבות עין-כרם ומלחה עמדו כבר בשרשעת מסביב לכל השכונה. אנגל לא הרשה לטלפן. אח"כ צלצל הוא העירה והודיע לועד העיר. כי הכל בסדר. מיד התחילו יריות מכל הצדדים לאורך הכביש. בא אוטומוביל משורין נכנס לתוך השכונה. בקשנו שיחכה 15 דקות עד שתבוא הגנה. הסתובב עמד בקצה השכונה, ירה באויר בשעה שראה את מחנה הערבים המזוינים מסודרים על ההרים, ועזב את השכונה. ראו אותו הערבים על יד בית הכרם, התחילו יריות מכל הצדדים. דרך מסר הכדורים הגיעה אלינו מכוננית אחת ובה 4 בחורים ומיד אחריהם בא אוטוֹ-מוביל לקחת את הנשים והילדים. כשירד וילנאי, תלמיד הסמינר מהמכוננית נפ-

צע תיכף קשה. האוטומוביל נתמלא בכל זאת נשים וילדים. שומר השכונה מרדכי בן-מנשה שעלה על האוטומוביל נהרג בו במקום, ובחור, שני נפצעו. האוטומוביל יצא 5 אנשים נשארנו על יד המאפיה. ענינו באש ואחד מאתנו נפצע. שנים מאנשינו הביאו את הפצוע העירה. כל הזמן נמשכו היריות, ובינתיים העבירו את כל תושבי השכונה עד בית הכרם ומשם העירה. רק בבית אחד נשארה עוד משפחה אחת שלא היה לה מקום באוטו. במשך כל הזמן לא בא אף איש מהמשטרה. ב-6 לפנות ערב, בערך, באו 10 שוטרים, 8 יהודים שוטר וקצין ערבים. חלק מהם הסתובבו בשכונה עד 1 בלילה בערך. במשך הזמן הזה נפסקה ההתקפה. בשכונה לא נשאר כבר איש. אחר חצות פרצו המתנפלים לשכונה שדרו והציתו בית. ב-3 בלילה באו מבית וגן 2 שוטרים יהודים לבית-הכרם ובקשו עזרה לכבוי בית ה' קבסו שהוצת. תחת מטר כדורים נסענו 4 וכנינו את האש. המשטרה שלחה אותנו מיד חזרה. ב-4:30 לפנות בוקר נסענו בלורית שוטר יהודי לבית וגן להודיע על המצב. מצאנו בתוך השכונה ערביות הגרות על יד השכונה. הן הוציאו בעגלה חפצים והמשטרה לא אמרה להם כלום. נגשנו עד סוף השכונה ובהל הדרך בכוון למלחה ועין כרם ראינו ערמות של חפצים. הבתים היו כבר כמעט ריקים. מרחוק היתה תנועה של ערבים וערביות. ביתנו היה עוד שלם בשבת בבקר והוא נשדד רק בשבת בשעה שהמשטרה דהיתה שם.

מכל השכונה נשארו רק 6 הבתים הראשונים שעל הכביש שלא נשדדו. בשבת נמשכו היריות על השכונה. לפנות ערב ירה ערבי על משמר השוטרים שהיה שם ופצע קשה את הסרג'נט נורקה (גודל יודלביץ) מתזמרת המשטרה שהיה בתוך המשמר. באותו ערב מת בדרך לביה"ח. השוטרים ראו את הערבי שירה בהם ורצה את הסרג'נט כשהוא בורח ורצו לירות בו. אולם הקצין הערבי לא הרשה זאת והרוצה נמלט.

בימין משרה.

באחת וחצי בערך התחילה ההתנפלות על שכונת ימין משה (בקרבת תחנת הרכבת). פה נפגשו הפורעים בהתנגדות נמרצת מצד הגנת היהודים ואחרי חגרות שנמשכו זמן רב נהדפו הפורעים במקום זה הוכה בראשו ה' קאסט מזכירו הפרטי של הנציב ומי שהיה מ"מ פושלה של ירושלים.

ב"מקור חיים".

שכונת "מקור חיים" הרחוקה ממרכז העיר. מנותקה לגמרי. ללא כביש טוב. ואף אמצעי הקשר הכי פשוט. סלפון. חסר לה. על מקור חיים התנפלו ערבי

הכפרים שבסביבה. בדואים מרוחק באו שהיו מזוינים בנשק חם וקרי. מכל העברים עטו הערבים לכלות את ישוב העברי הלזה הנמצא על אדמת הקרן הקיימת.

האות הראשונה להתנפלות היתה בשעה שתיים וחצי אחה"צ. ביום הששי היום הראשון למאורעות הדמים. הערבים היו מ"בית צפפה" וממלחה ומכביש בית לחם ומיד פתחו ביריות. הצעירים — כעשרה איש — התרכזו בבית הכנסת של השכונה. הצעירים נתנו להם באופן טכסיסי להתקרב. המתנפלים — מאות אחדות — היו מאורגנים יפה. בשרשראות שרשראות התקיפו. על גבם עמדו מפקדים. הם היו יורים על השכונה. שוכבים על האדמה. בחשבם כי יענו להם ביריות. ואח"כ התקדמו שוב. הם הגיעו עד למרחק של מאתים מטר מן השכונה. והנה הגיה מביניהם בן השיך של הכפר בית צפפה. והוא מנפנף בידו. ואומר להלהיב את בני פלוגתו. אך כדור אחד מצעירנו פגע בו והוא נפל. שלוד לארץ. מיד באו ערבים וסחבוהו. קפץ בנו השני של השיך וקרא לאלג'האל. גם אותו הפיל הכדור. ארצה והוא פצוע בשתי רגליו. אז קמה מבוכה בין הערבים. וביריות אחדות שניתכו על ראשם מידי ההגנה העברית נפלו עוד אחדים. וההתקפה נהדפה כעבור ארבעים רגע.

לאחר מנוחה של חצי שעה והנה שוב התקפה. וגם זו נהדפה בגבורתם של צעירינו. ומרוחק ראו כיצד ערבים סוחביים את קרבנותיהם מן החזית. הודות למשמעת ולסדר ששררו במחנה העברים לא קרה שום אסון. ליל שבת עבר בשקט יחסי. חילופי יריות מספר היו רק. וכאן נפצעה אשה יהודיה בידה.

בהאיר הבוקר לא הורגשה שום תנועה של הערבים. או נוספו להגנתנו ששה מתלמידי אוכספורד. שעמדו אתנו יחד כל זמן שהותם אתנו. אולם בשעה שמונה בבוקר שוב מלחמת חזית. הערבים הסתדרו בשני מחנות. האחד בא מבית צפפה. והשני עמד על כבשן סיד ערבי הנמצא בגבעה מעל לשכונה. מקום המוכן תמיד לפרעניות. והם המטירו יריות. המגינים יחד עם האוכספורדים ושני שוטרים — ענו להם ביריות ממושכות. ההתקפה הזאת היתה הכי ארוכה. היא נמשכה קרוב לארבעה שעות בהפסקות קטנות באמצע. בהגמר ההתקפה הזאת. בשעה שתיים אחה"צ. הגיעו לשכונה שתי מכוניות משורינות. הן המטירו אש רב באויר כלפי התוקפים. ובעוד האנגלים בשכונה הספיקו הערבים לחזור אליה והציתו באש בית וצריף. ושמונה בתים נשדדו. האנגלים עמדו כבר לחזור לירושלים. אולם ערבי אחד שהתחבא מאחורי גדר קלע להפליא בשני צמיגי המכונית ועשה בהן חור. וכך לא יכלו המשורינות לחזור. לאחר שתקנו האנגלים את הגלגלים

דרשו בשעה ארבע וחצי בכל תוקף מאת התושבים לעזוב את השכונה. יצאו רבים מן התושבים, ורק חברי ההגנה ומעט זקנים נשארו. או יצאו גם מתלמידי אוכספורד. וכך נשארה השכונה נואשה ללא כל עזרה. מירושלים לא יכלו לשלוח כחות הגנה נוספים. ולא היתה תקוה גם לבוא בקשרים עם תלפיות מאחר שלפי השמועה, יצאו גם חושביה העירה. החליטו לבצר את בית הכנסת. מרהיב ומלהיב כאחד היה המחזה לראות, כיצד יהודים זקנים מאותם, שלא אבו להפרד מנקודתם ויהי מה, סוחבים שקי עפר ומלט, ביום השבת, כדי לבצר את בית הכנסת. אולם קשה היה לעמוד בפני המוני ערבים מכל הכפרים שבסביבה, בדואים שואפי דם ועוטי שלל, שמספרם הגיע לאלפים. מלחמה סתמית, עם קלעים בדואים נפלאים, מלומדי מלחמה, היתה ללא הועיל.

אולם הערבים שראו את היהודים מתבצרים פחדו להתקרב באותו לילה אל תחום השכונה. בלילה באה מכונית, והעבירה את המגינים לתלפיות, שעמדה כל הזמן תחת מטר יריות.

הערבים לא ההינו בלילה לעלות על מקור חיים, כי חשבו שהיהודים מתבצרים, ורק בבקר לאחר שפתחו ביריות חזקות, ותשובה מאת היהודים לא ניתנה להם, הרעישו את השכונה. אבל, או הספיקה מכונית משורינת לבא והיא פתחה באש על המתנפלים. וכך נצולה מקור חיים, זו העומדת על אדמת הקרן הקימת, ותושביה הם בעלי מלאכה ופועלים פשוטים. המתנפלים הספיקו לשדוד בה אך שמונה בחים.

המגינים נתוספו לצעירי תלפיות.

חורבן "סלע"

בשבת הציתו הערבים את בית החרושת המודרני "סלע" על כל מכוניותו המרובות ועל ביתו. המחצבה נמצאת בקרבת הכפר בית צפפה. בקרבת המקום נמצא בית השייך לממשלה והערבים עשוהו מרכז לפעולותיהם בסביבה. בעמל רב עלה בידי הצבא שבא לירושלים "לכו"ש" את המבצר הזה. מכוניות יריה ירו זמן רב על הבית ותחת מטר כדוריהם התקדם הצבא בנסדר של התקפה אל הבית עד שנכבש...

ברזלפיות

ביום ו' בערבי, בשעה 1, בא המון ערבי ויקיף את משק הפועלות שעל יד השכונה. במשק נמצאו באוזה שעו רק 2 צעירים. מתלפיות באו לעזרת הצעיריים ויוציאו אדם מהמשק לשכונה. המשק נשדד. מיד התחילה התקפת יריות מצד הערבים מכל העברים. הנוער בתלפיות הגן על המקום. במשך שעתים היו חלופי

יריות חוקים. אחרי שעתים באו 5 אנגלים אל חמקום ופקדו על התושבים להכנס לבתיהם. כשהתחילו האנגלים לתור את הסביבה ירו גם עליהם ואז נכנסו לשכונה ורצו לתלפן ולדרוש עוד כחות אולם הטליפון כבר לא עבד. כי עם התחלת המאורעות נפסק הקשר של הטל'יפונים ורק מוסדות יחידים הורשו להשתמש בהם. ב-4:30 אחה"צ באה מכונית משורינת שהתחילה לירות באויר ע"מ להפחיד את המתנפלים ואחר עזבה המכונית את השכונה.

באה קריאה מרמת רחל (גדוד העבודה) אולם אי אפשר היה להענות. כי מכל הצדדים היתה אש יריות חזקה.

ב-11 בלילה הקיפו הערבים את השכונה מכל עבריה וירו לתוכה ורק בשעה 2 אחר חצות באה מכונית משורינת שסובבה פעמים אחדות את הרחובות והסביבה השתקפה עד 5 בבקר.

ב-5 בבקר התחדשה ההתקפה מצד הכפרים הסמוכים צור-בהור ובית צפפה. שתי בחורות שהיו בבית הד"ר י. קלוזנר נפצעו ואחדים נפצעו במקומות אחרים. ב-6 בבקר יצא משה ברנדס מבית הד"ר לוי ואך יצא ירו בו בכדור שגרם למי תתו המהירה. אחרי זה באה עזרה של 6 שוטרים בריטיים והמתנפלים נשתתקו אולם כעבור זמן קצר עזבו שוב השוטרים את השכונה ושוב באו להריח ושוב עזבו את השכונה. למרות היריות מצד השכונה פרצו המתנפלים לבית מר קורנברג ושדדוהו. בא אוטו משורין וירה זמן מה על הכפר בית צפפה. בערב התגבר רה ההתקפה מצד הערבים והמשמר הבריטי לא היה קראו לעזרה. המצב היה רציני רק ב-2 ורבע אחרי חצות באו 2 מכוניות משורינות והדפו את המתנפלים. מספר של ערבים נהרגו ואחדים נפצעו. ב-3 וחצי אחרי חצות על פי דרישת המשטרה עזבו התושבים את שכונתם.

המתנפלים שדדו 18 בתים. ביניהם בתיהם של ד"ר י. קלוזנר, הסופר ש. י. עגנון. את בית מר קורנברג הציתו ע"י שקי תבן. מה שלא יכלו לשדוד שברו לרסיסים והשחיתו.

עם צאת התושבים נשארה השכונה תחת פקוחה של המשטרה הבריטית אולם פיקוחה לא מנע שדירת בתים נוספים.

שריפת רמת רחל (גדוד העבודה).

ביום ו' ב-5 אחה"צ התחילה ההתנפלות על רמת רחל. הערבים הסתערו ביריות על המקום. הנשים והילדים הוצאו משם מבעוד יום והגברים התבצרו בבית האבן היחידי. משך שש שעות החזיקו מעמד. את המתנפלים לא ראו אחד המגינים נפצע קשה ביריה כשרצה להשקיף על המקום ומת באותו לילה שמה

פנחס וולמן. הנשק בידי המגינים היה מועט ופחתו גם הכדורים במדה שהיה הכר רח לעוזבו את המקום. המגינים עברו לתלפיות וב-4 בבקר חזרו בלוית מגינים יהודים והוציאו את הסוסים. כעבור שעה קצרה נתחדשה ההתנפלות וכשלא נפר גשו בהתנגדות פרצו המתנפלים לתוך הנקודה שדדו אח הכל והעלו באש את הבית והצריפים. את הבית הרסו.

נשרפה בין השאר ספריה של שלשת אלפים כרכים. הארכיוון העשיר של גדוד העבודה מראשית התהוותו. כל עצי הפרי נגדעו ונשברו באכזריות פראית.

בבית הכרם.

ביום ו' בשעה 2 התחילה יריה מכל עברים. בעלי הבתים וחברי הועד התאספו מיד בבנין הסמינר וסידרו הגנה מעל לגגות וחדרי המגדל מלמעלה.

בשעה 2 וחצי נראו כמורד כפר דיר-יאסין אשר מנגד כ-30-40 ערבים. הם ירדו לתוך הגאי והתכוננו להתנפלות. קבוצת מגינים יהודים הסתדרה בפניה במורד בית הכרם והתחילה לירות כנגדם, מבלי לנגוע בהם.

הרבה ערבים נכנסו למחצבה ולבית החרושת לחצץ של דלגין. התחבאו בין הסלעים והתחילו להמטיר כדורים. גם על ראשי ההרים משני עברי בית וגן נראו ערבים מזוינים.

את הנשים והילדים העבירו לבית הסמינר. היריות התרבו מצד גבעת שאול מזה ומצד בית וגן מזה. בשעה 3 וחצי נראתה מכונת עם משטרה אנגלית. שעברה את בית וגן ושבה.

אווירון הרצועופף מעל לגבעה שבה נמצאו הערבים, אבל הם לא זעו ממקומם.

אחרי שוב המשטרה הגיעו ערבים מנקרות הסלעים על בית וגן. ירו ביהודים. הרגו אחד ופצעו אחד. אז הגיעו אנגלים עם מכונת יריה והמטירו אש במשך זמן מה על הפורעים שנחבאו. בינתיים הגיעו כחות הגנה עבריים מירושלים והעבירו תחת כדורי הערבים ארז משפחות בית וגן לבית הכרם.

לפנות ערב חדרו הערבים לבית וגן. שרפו את הצריפים שדדו את הבתים. בלילה היו יריות מצד גבעת שאול ובית היתומים. אבל על בית הכרם לא התנפלו.

בגבעת שאול.

בשעה 2 וחצי אחרי חצות התנפלו הערבים על בית היתומים דיסקין. מצבו של בית היתומים היה מסוכן מאד. עד שהגיעו כחות אנגלים מהעיר

והצליחו להברית את המתנפלים. הם פזרו את אנשיהם בשרשרת והתחילו לירות בכיוון ליפתא. אחרי שלשת רבעי שעה הלכו החיילים והשאירו רק שני שוטרים במקום היה שקט עד הבוקר.

בשבת בבוקר באו סטודנטים אנגלים מאוכספורד (מגויסים) ונספחו ללוחמים במתנפלים מצד דיר-יאסין. אחרי חילופי יריות עם הערבים נהרג מר בסט (בריטי) פקיד ממשלתי ושנים נפצעו. אחד קשה. חלופי היריות נמשכו עד שמונה וחצי בינתיים באו כמה מכוונת ירייה עם צבא אנגלי. מכוונת היריה הועמדה ופתחה באש בכיוון דיר-יאסין. החיילים לקחו מכונית מקומית. נסעו אל הכפר. ופתחו באש נגד הערבים. ואחרי כן שבו וחזרו.

כל היום נמשכו היריות מצד המשטרה.

במוצאי שבת היה שקט. ביום ראשון בבוקר נראו ערבים מצד כפר ליפתא עם אקדוחים בגבעה מאחרי הכביש הישן ליפו. מצד היהודים היו במשך יום ששי ושבת כמה פצועים בגבעת שאול. אחד (דימנטשטיין) נפצע קשה ומת.

בשכונת מונטיפיורי.

אותה ההתקפה שהתנהלה ע"י הערבים מצד מערב (דיר-יאסין והסביבה) החל מיום ששי בשעה 2, כלפי השכונות בית הכרם, בית וגן וגבעת שאול. היתה גם נגד שכונת מונטיפיורי (קרית משה). כל יום הששי נמשכו היריות. משטרה לא היתה במשך כל הזמן. בינתיים הלכה משלחת לועד העיר. משם פנו למושל קאסט בדבר עזרה. הוא הודיע שאינו יכול לתת פקודות לשוטרים; הוא מסר רק מכתב לשכונה ואמר, שבשעה שיעברו השוטרים הבריטיים יש להראות להם את המכתב ולבקשם להשאר במקום. רק לפנות ערב באו שלשה בריטים. שני ציביליים ושוטר אחד. אחרי חילופי יריות במשך חצי שעה באו שוטרים יהודים. והבריטים חזרו העירה. בהבטיחם לבא בבוקר בכל חצי שעה. את הבטחתם לא מלאו.

היריות נמשכו כל ליל שבת. הערבים נמצאו במרחק מאתים צעד מהשכונה. בחצות נשמעה החצוצרה וצעקות בהלה מבית היתומים דיסקין ומגבעת שאול. הערבים מליפתא התנפלו על בית היתומים. ניפצו את השמשות ביריות. שלשת השוטרים עזבו את קרית משה. בכדי להגן על בית היתומים. אחרי חצי שעה פסקו הצעקות. רק בשעה שלש פסקו חדלו היריות.

בשבת בבוקר נשמעה שוב החצוצרה של בית היתומים והקריאות לעזרה מגבעת שאול. פנו למשטרה. אז באו הסטודנטים מאוכספורד לעזרתה של גבעת

שאול. התפורו על השטח והתחילו ביריות. מאש הערבים שהפילה מהם חללים ופצועים, הם נסוגו אחר עד שבאה מכונת יריה אנגלית, שהדפה (כפי שכתבנו למעלה) את המתנפלים.

במשך יום השבת יצאו רוב הנשים והילדים את השכונה. הוציאו גם את בית התינוקות. השכונה נשארה זמן מה לגמרי בלי משמרת. רק בשעה 9 אחרי שבקשו עזרה מן האנגלים, נשלחו לשכונה 3 שוטרים עברים, שצריכים היו לעמוד בקשר עם המרכז.

ליל שני והימים שאחרי זה עברו בשקט.

בעיר רהעתיקה.

בעיר העתיקה, בירושלים, שהיתה בפרעות 1920 ו-1921, הבמה העיקרית להתנפלויות הערבים על היהודים, לא נערכה הפעם התקפה כללית מצד הערבים. יש לציין בה רק מקרים בודדים: יריה על הרופא של בית החולים "משגב לך" בשעת מלאו את תפקידו בבית החולים, זריקת פצצות שמהן נפצעו שני ילדים מהישיבה שברחוב חברון, דקירת צעיר בסכין ונסיונות להבעיר באש חנויות של יהודים.

